

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Odgovorni vrednik in založnik: **Dr. Janez Kr. Pogačar.**

№ 49.

V Četertik 6. Grudna.

1849.

Izlaganje Lavretanskih litanij

k časti in hvali presvete in brez madeža Device
Marije, Matere božje.

(Dalje.)

Mati milosti božje — za nas Boga prosi!

Dozdaj je Maria devica kakor mati Sinu božjiga česna in povikševana bila, v tim in v osmih naslednjih perimkih se pa začne njeno maternstvo častiti v permeri z drugimi materami. Druge matere so matere natore, presveta Devica je pa „mati milosti božje“.

Maria je „mati milosti božje“, ker je mati Kristusova, kateri je vir in začetnik vse milosti ali gnade. In sicer poln milosti je po obojni natori, po božji in po človeški. Luk. 3, 22. *Ti si moj ljubi sin, nad taboj imam dopadajenje*; in Jan. 1, 24. — *Vidili smo njeno (Besede) čast, kakor čast edinorojeniga od Očeta, polno milosti in resnice*.

Je Maria „mati milosti božje“, ker jo je mater storila ne natora, ampak milost božja, ktera ji je dala moč spočeti in roditi Kristusa Gospoda.

Je „mati milosti božje“, ker je izvoljena bila mati Božja od vekomej ne po zasluženji, ampak po božji milosti.

S tim perimkam mende cerkev Marijo Evi nasproti postavi, ktera je bila ne mati milosti božje, marveč mati jeze božje. Zavoljo njeniga greha bomo

vsi otroci jeze imenovani, Ef. 2, 3., to je zadolženi božjemu maševanju, obsojeni k smerti in v pekel. Kakor smo tedej po nepokorsini Eve postali otroci jeze, tako smo po pokorsini Marije postali otroci milosti. Torej kakor Evo po pravici zamoremo „mater jeze“ imenovati, tako Marijo po pravici „mater milosti božje“ imenujemo.

„Mati milosti božje“, ker je milosti polna. S. Bernard pravi: „Nič ni krepostniga, kar bi se iz tebe ne svetilo; in karkoli so posamesni svetniki imeli, si ti sama posedla“. In s. Hieronim pravi: „Drugim se je le nekoliko, Marii se je pa vsa polnost milosti ali gnade vkupej vlila“.

„Mati milosti božje“, ker nam od Boga darove milosti sprosi; ona zadobi grešnikom, smerti krivim odpušanje, bolnikom zdravilo, slabim moč, stiskanim tolažbo, tim ki so v nevarnosti, pomoč in rešenje. Ona ohrani čednosti, de ne zginejo, zasluženje, de ne pogine; strahuje hudiče, de ne škodjejo; potolaži Sina, de grešnikov ne pokoneča.

Izraelci, viditi grozne dela Božje vsigamogčnosti na gori Sinai so prosili Mojzesa, naj on z Bogom govori; tako tudi mi, če si s svojo prošnjo Kristusu ne upamo približati, zamoremo perstopiti k sedežu milosti, k Marii, in po nji milosti prositi.

O Maria! zavoljo svojih grehov bi skorej obupal; ja v tako obupanje bi padel, de sim res pripravljen, v morje skočiti. pa v nobeno drugo morje, kakor v tē, v morje milosti! Saj vem, de v tim morji se čolnič moje duše ne bo razbil, temuč ves

varin do kraja srečne večnosti perveslal bo. Po tebi, o mati milosti, je desni razbojnik milost našel; po tebi bi bil clo Judež izdajavec gotovo milost zadobil, ako bi bil tebe in po tebi milosti prosil. Vse to spoznam in torej kličem: O mati milosti božje — za nas Boga prosi!

Mati prečista, za nas Boga prosi!

Nar pred cerkev milost ali gnado Matere božje hvali, potem začne pa njeno čistost, neomadežvanost, nedolžnost, svetost in druge čednosti hvaliti, zato ker je gnada ali milost božja začetik in korenina vsih čednost, vsih darov in torej vsiga, kar je v človeku dobrega.

Zmed vsih vidnih in telesnih reči je luč nar bolj čista, in kolikanj bolj se kaka reč luči približa, tolikanj bolj čista je. Zato je zrak bolj čist kot voda, in oginj bolj čist, kakor zrak in voda, zato ker se bolj luči približa. To velja tudi v duhovnih rečeh. Tolikanj bolj čista je kaka stvar, kolikanj bolj se viru luči, nevstvarjeni duhovni luči, ktera je Bog, približa. Presveta Devica se pamed vsimi čistimi stvarmi, med vsimi svetniki in med vsimi duhovi nar bolj tisti nar vikši luči, tisti neskončni čistosti, ktera je Bog sam, približa; njena čistost je tedaj tako velika, de vso čistost vsake stvari preseže. Zato bo ona sama po pravici imenovana „mati prečista“, ker vse čiste stvari v svetosti, lepoti, svitlobi in čistosti daleč preseže.

Maria devica je bila pa čista na duši in čista na telesu. Duša bo imenovana čista, kadar je od vsiga zadolženja prosta, in ni z nobenim oskrunjenjem, z nobeno nesnago greha omadežvana. Greh namreč dušo omadežva, ker ji kinč gnade in duhovno lepoto odvzame. Gnada pa dušo spet očisti, ker ji madež ali gerdobo greha odvzame, in poprejšno lepoto spet nazaj da. Kader tedej Mario devico na duši „prečisto“ imenujemo, s tim spoznamo, de je bila ona prosta od vsiga dolga, in de z nobenim oskrunjenjem, z nobeno nesnago greha omadežvana ni bila. Greh je pa dvojni, izvirni ali poerbani greh, kteriga je Adam s svojo voljo storil, ker iz njega vse hudo izvira, in smo ga mi po naših prvih stariših po rodi poerbali; in lastni greh, kteriga človek sam s svojo voljo stori. Kolikanj je bila Maria devica od obojiga greha čista, je zdravi nauk cerkve ta:

Ali je bila presveta Devica v svojim spočetji od izvirniga greha čista, ali ne, cerkev dozda razsodila ni, prav prederzin bi pa bil, kteri bi terdil, de je presveta devica tudi le en majhin čas pod sužnostjo greha bila.

Kader je od izvirniga greha govorjenje — pravi s. Avguštin, kar Marijo presveto Devico tiče, zavoljo časti Gospoda clo nobeniga vprašanja imeti nočem. Od tod namreč vemo, de ji je več

gnade dodeljeno bilo, greh od vsih strani premagati, ker je zaslužila spočeti in roditi tistiga, od kteriga se vé, de nobeniga greha ni imel. Na te besede se derži tudi s. Tridenški zbor v 5. seji, ko pravi: „De njegov namen ni: v sklepu, v kterim je od poerbaniga greha govorjenje, „zapopasti presveto in brez madeša Devico Marijo, Bošjo porodnico“.

Vender je pa čast do presvete Device po vsim katolškim svetu tako razširjena in take velika, de so se že pod papežem Gregorjem XVI., srečniga spomina, povsod goreče želje obudile, naj bi bilo vender od apostolskiga stola s slovesno razsodbo ustanovljeno, de je presveta Božja porodnica, nas vsih preljuba mati, neomadežvana Devica Marija, brez madeža poerbaniga greha spočeta bila. Te želje se razvidno ko sonce povzamejo iz silnih prošenj, ktere so bile že papežu Gregorju XVI. pa tudi sedanjemu svetimu Očetu, papežu Piju IX. od nar imenitniših škofov, od visoko častitih samostanov in redov zlasti od pridgarskiga reda s. Dominika predpoložene, naj bi se v očitnih molitvah, zlasti v predglasji per maši od spočetja presvete Device, izrek „brez madeža“ očitno in slovesno zraven perstaviti smel, de bi se tedej reklo: „v brezmadežnim spočetji“. Oba papeža sta tim prošnjem uslišanje dovolila, in torej so sedanji sveti Oče, papež Pij IX. na praznik očiševanje Marije Device ali Svečenco tekočiga leta na vse patriarhe, perve škofo, nadškofo in škofo iz Gaete razpis poslali, v kterim povedo, de so že nekoliko v pobožnosti in v bogoslovski učenosti slovityh mož, kakor tudiodločeno število kardinalov svete rimske cerkve odbrali in jim naročili, naj to tako važno reč po svoji previdnosti in učenosti od vsih strani z nar veči skerbjo prevdarjajo, in potem svoje menitve, z nar bolj mogočo dognanostjo Njim na znanje dajo. Pa tudi od vsih patriarhov, prvih škofov, nadškofov in škofov tirjajo, in silno želijo, naj bi jim predko je mogoče, vsak od svoje škofije vediti dali, kakošno pobožnost njih duhovšina in verno ljudstvo do brezmadežniga spočetja presvete device ima, in kakošne želje razodene, de naj se ta reč od apostolskiga sedeža razsodi; zlasti pa njih (to je škofov) želje v ti reči zvediti želijo, in jim naročijo molitev, de bi milostivi Oče luči nebeško luč svojiga božjiga Duha čez Njih izlil, de bi tak sklep storili, po kterim bi veči čast njegoviga imena, hvala presvete Device in prid cerkve v vojskovanji pomnožena bila.

Tega razsojenja upljivo čakejmo, in z vso gorečnostjo od ljubezni vnetih serc bomo s sveto katolško cerkvijo zagnali slavo in hvalo „brez madeža spočeti Devici“, kako bo cerkev kakor dognan nauk vere postavila, de je spočetje presvete

Devica Marije neomadeževano, in popolnoma prosto od vsaciga madeža poerbaniga greha bilo. Pa tudi že zdaj se zamoremo z vsimi za čast Marije device vnetimi serci skleniti, in zavoljo časti Gospoda, njeniga Sinu, pobožno od nje misliti, de je po posebni milosti božji brez madeža spočeta bila.

Slajši kot med, polne nebeškiga mazila, so besede s. Očeta papeža Pija IX. v gori omenjenim razpisu, s kterimi svoje veselje nad tim željami, in svojo ljubezen in zaupanje do presvete Device na znanje dajo. Pravijo: „častitljivi bratje! „z velikim veseljem in z radostjo so Nas te želje „napolnile, kar Nam samim od perve mladosti nič „tako ljubiga in dragiga ni bilo, kakor s posebno „otroško pobožnostjo, iz vsiga serca presveto Devico Marijo častiti, in vse storiti, kar ji k časti „in hvali služi, in s čimur bi njeno čiščenje bolj „in bolj razširano biti zamoglo. Zato smo tudi od „začetka Našiga papežstva z marljivo gorečnostjo „vse skerbí in misli na to reč tako visoke imenitnosti resnobno obrnili, in neprenehama Svoje ponizne in goreče molitve k Bogu vsigamogočnemu pošiljali, naj bi Nas on z lučjo svoje nebeške milosti razsvetlil, de bi spoznali, kaj Nam je v ti reči storiti. Operali smo se pa pred vsim drugim na upanje, de bo presveta Devica, *ktera je po velikosti svojiga zasluženja čez vse kore angelor do sedeša Božjiga porzdignjena bila*. (S. Gregor papež), *ktera je z nogu kreposti glavo stare kače sterla*, in *ktera*, postavljena med Kristusa in med cerkev (S. Bernard), je polna milosti in vsa ljubeznjiva, vselej keršansko ljudstvo iz nar bolj gorečih nevarnost rešila, zalezovanjem in napadam vsih sovražnikov odtegnila in pogube otela, — tudi v Nas svojo materno skerb obrnila, in s svojo neprenehano in premočno priprošnjo per Bogu sprosila, de te žalostne in obžalovanja vredne nadloge, to tako grenko britkost in silo, šibo svoje jeze, ktero smo zavoljo svojih grehov zaslužili, odverne, in de grozovitne viharje, kteri se povsod Nam v nar večí bolečino čez cerkev vzdigujejo, ukrotiti in umiriti, in našo žalost v veselje spremeniti hoče. Vi veste prav dobro, častitljivi bratje! de je vse naše zaupanje na presveto Devico postavljeno; zakaj v Marijo je Bog polnost vsih dobrot položil, tako de čenam je upanje, milost, zveličanje pripravljeno, naj vemo, de nam je po Marii primerjeno — zakaj tako je volja Tistiga, kteri hoče, de naj vse po Marii zadobimo“. (S. Bernard.)

(Dalje sledi.)

Nekoliko iz življenja ranjega korarja Franca Veriti-ta.

„Nikar, de bi se bal, ker odkupil sim te, in

po imenu sim te poklical: moj si. Boš hodil čez vode, bom s teboj, in valovi te ne bodo pokrili; boš šel skoz oginj, ne boš zgorel in plemen ne bo po tebi šrigal“. Iz. 43, 1.2. Te besede, s kterimi je vekomaj zbudjena previdnost božja nekda svoj duhovski narod (Izrael) tolažila, so se nad ranj-kim mašnikom in korarjem F. Verititam po čerki spolnovale. Le poverhni pregled njih življenja, polniga zaslužnih del, bo pokazal, kako po čudnih potih Bog človeka k njegovimu odločenimu poklicu pripelje, ako se samotorno ne vstavlja njegovimu glasu, in njegove očetovske roke ne odbija.

Rojeni so bili ranjki korar 16. Grudna leta 1771 v tergu Tolmezzo na Benečanskim, tri pošte od Vidma. Starši so jim bili precej premožni, in so imeli kmetijo; pa tudi s trgovstvom so se pečali, in so imeli zalogo z blagam doma, in tudi v bližnjim Vidmu svojo štacuno. So tedaj tolikanj ložej svojiga maliga, nade polniga, Franceta v Videm šolat dali. Kolikor se vé, se je mladi sinek po šolah tudi res dobro učil, in modro obnašal.

Po zveršenih pripravljavnih učilnicah si mladenič izvoli duhovski stan, in je bil sprejet v Videmsko duhovnico. Zavoljo pošteniga zadržanja in krepkiga napredovanja v bogoslovskih naukih je bil mladi Veriti od svojih sprednikov, zlasti od škofa posebno ljubljen. Posebna in ločivna naklonljivost vikših do kteriga zmed množice, ki skupej živé, pa rada nazavidnost obudi, in nevošljivce redi. Taka se je ranjčimu Verititu godila. Z nekim tovaršem se nekaj spreta, in ta je bil vesel priložnost imeti, ter ga je pri svojih vikših počernil. Krivico voljno terpeti je redka čednost, le pozno si jo človek prilasti, ali pa nobenkrat ne. Tudi mladimu Verititu je skaljenje dobriga slovesa pri vikših tolikanj prigrévalo, de je natihama popustil duhovnico, ter se na ravnost v Benedke podal, in v pomorsko vojništvo ali žolnirstvo dal zapisati. Bil je tačas neki dvajset let star.

Čudna je bila odsihmal z Verititam. Šest let (drugi pravijo de le tri leta) je bil po tem pri mornarski vojašini, ter je brodaril križem svet po morji celó v Azijo in Afriko. Le malo se vé od njegoviga življenja iz tega časa, in tudi ne prav za gotovo in določno. Pravijo, de bi skoz tri leta celó ne bil na suhim; tudi se je neki z zdravilstvom pečal nekaj časa. Oče njegov je popraševal po njem krog in krog, in ga je dal iskati na vse strani; pa ni ga bilo od zgubljeniga sina ne duha, ne sluha.

Poslednjič se nameri, de Veritita nekdo zmed njegovih rojakov spozná v Benedkah, in naznani njegovimu očetu. Oče tedaj gre sam v Benedke, popraša pri vikših mornarstva, zvé za svojiga sina, in ga reši od vojašine. Mladenič se zopet podá k

šolstvu, in si vnovič bogoslovstvo izvoli. Stopi potem radovojno v duhovski stan, biti posihmal med Kristusovimi vojsaki, ki je poprej že precej časa bil med cesarskimi. V letu 1800, 12. Malotravna je bil v Vidmu posvečen v mašnika. Ker so pa škof vedili, da je posvečenic že poprej vojak bil, so ga pred sv. opravilam poprašali, če je katerikrat kri prelival? Na odgovor, da nobenkrat ne, je prejel brez zadržka sv. mašnikovo posvečenje.

Ob tistem času (Francozovskih vojsk) je bilo, kakor sploh, na Laškem dovolj duhovnov; na Krajnskem jih je pomankovalo. Toraj je veliko duhovnov iz Laškiga na Krajnsko prehajalo; in mikalo jih je zlasti za to še bolj, ker je bil v Ljubljani vikš škof Brigido, Lah. Modra glava in poštena roka še povsodi dobi dela in kruha, in se ne vstraši iz ljubezni do Boga in bližnjiga tudi domačije zapustiti, in marsikej poskusiti. Tudi mladi duhovin Veriti se preselijo tisti čas na Krajnsko. Težavno je bilo, ker zavoljo vojskanih okoljšin niso mogli nobene reči seboj vzeti, še sami so se komaj sovražnikom izmuznili. Toraj so katerikrat pravili svojim farmanam, da so vse svoje premoženje seboj v ruti prinesli. Sreča je bila, da so imeli v Horjulu v Verhniškem dekanatu fajmoštra Ciprijana, strica, pri katerim so smeli tolikanj bolj pomoči upati. Zavoljo tega so bili Veriti tudi Ciprijanu v Horjul za pomočnika dani. V Horjulu so kaplanili dve leti, potem v Selcah na Gorenskem eno leto, in še po tem štiri leta na Kerki. Od ondod pa so jih poslali brez škofijske poskušnje ali konkurza v Rovte za doméstnika ali vikarja. Sedem let so bili v Rovtah, in od ondod pridejo zopet v Horjul, pa za fajmoštra, kjer so naj spervič iz Laškiga pridši duhovni pomočnik bili. Ta kraj, bi djal, drugo njih domovje, se je bil rajncimu posebno priljubil, zakaj bili so tukaj potem osem in dvajset let duhovin pastir, zadovoljni s svojo čedo, in čeda z njimi. Lahko bi se bili kam naprej pomagali, pa to ni bilo njih veselje, imeli so drugo veselje, namreč s pisanjem kersanskih bukev Slovincem v nebo pomagati, kakor bo dalje povedano. Še le v letu 1840 so šli v Novomesto za korarja, kjer so letas 16. Maloserpana v osemdesetim letu starosti svoje delavno življenje sklenili.

Ko so ranjki korar prišli na Krajnsko, niso znali ne besedice Slovenskiga, kakor so sami pričali. Kako po tem takim duhovske dolžnosti opravljati med terdimi Krajnci? Zdaj je bilo le dvoje: Naj se nauči kaplan slovensko; ali pa Horjulci zavoljo njega laško, če ne, bo babilonska zmota. Takoprederzni niso bili g. Veriti, da bi bili poslednje mislili, ali celo terjali, toraj so se jeli sami z vsim pridam slovensko učiti. In kdor si sam pomaga, mu tudi Bog pomaga. Res je, da od začetka niso mogli družiga

opravljati, kakor de so tiho mašo brali, in se vsake priložnosti zvesto poslužili, se prav hitro v slovenšini zuriti, ter se z ljudmi sčasama zmiram bolj razumeti. Dobro vemo, kako težko je Lahu slovenske ali pa nemške glase izgovarjati; pa Veriti so s trudam vse to premagali. Tudi niso zavoljo nekaterih težavnost v učenju nam jezika kleli, in naroda zaničevali. Pri mažamuhih ali pomfletačih in dnevniskih pometačih najdemo v treh rečeh večidel edinost, namreč, da sovražijo sveto vero in duhovne, občinski red in postavo, pa Slovence (če so Slovenci pa Nemce.) Kdor veliko čez druge narode gobeždá, večidel malo vere ima; kdor čez svojiga lastniga — pa skoraj nič!

Ranjki Veriti niso bili taki. Poglejmo nekoliko, kako so se slovensko učili. Slovnice, besednjakov in družih priprav tisti čas še ni bilo kej, zlasti pripravnih ne; toraj so se, kakor je znati, le bolj djansko iz ust ljudstva učili. Pripovedujejo ljudje, ko so hodili k podružnicam maševat, in cerkevnik z njimi, kako sta po poti študirala. Veriti na mnogotere reči kazaje, so popraševali: „kaj to? kaj to?“ Cerkevnik pa je odgovarjal. Čez nekaj malo časa so ljudem v cerkvi že na glas sv. evangeli brali; tode fajmošter so jim naglaske poprej zaznamnjali. Jeseni so prišli iz Laškiga, in na spomlad, kakor ljudje vedo, so že iz pisem pridigovali; po leti že tudi po malim spovedovali. Drugo leto pa so brez pomoči slovensko pridigvali, in vse duhovske reči opravljali. Njih veselje do slovenšine je posebne hvale vredno, zakaj vsled tega so si pri Slovincih posebne zasluzenja pridobili. Zučili so se jezika redovno in slovniško, ter jeli pisariti, in so pisali neprenehama do svoje terde starosti. Deržali so se, kakor zvest Sijonov stražnik, svojiga poklica, in njih dela so le verskiga in zadržanskiga obsega.

Njih posebniši izdelki so naslednji: *)

Natisnjeni: 1. Izlaganje naukov na gori. 1826. Te bukve so pervence Verititoviga peresa. 2. Življenje svetnikov. 1828. To delo obseže štiri debele knjige, veljá 4 gold., in je naj bolji izmed vsih natisnjenih del. Pisavie ga je izdal s pomočjó naročila. Kadar so se jeli naročniki na prvo knjigo zbirati, so se mu nekteri posmehovali rekoč: „No, Lah nam bo že kej lepiga spisal“. Odtod je izviralo, da je prva knjiga le malo naročnikov imela. Pa komaj je prva knjiga zlato sonce zagledala, so že mogli vsi zabavljivci omolkniti, ker jo je vse hvalilo. Torej se jih je na drugo še čez 1700 naročilo. De ljudje življenje svetnikov res radi beró, nam to priča, ker je bilo že trikrat natisnjeno. Vsaki pot po 2000 iztisov. — 3. Popotnik, 1828.

*) Perm. Slovenijo 52. l. 1848.)

je bil z veliko hvalo sprejet. — 4. Izlaganje pasjona. — 5. Izlaganje sv. evangeljev. — 6. Pripravljanje k smrti. — 7. Veliki kersanski nauk. Obseže štiri precej debele bukve, in je naj obširniši slovenski katekizem. — 8. Mali kersanski nauk. — 9. Terpljenje Kristusovo 1845. In še druge.

Zmed rokopisov posebniši so :

1. Dušni abecednik, obseže 100 polá. V tim spisu je neizrečeno veliko kersanskih resnic, ktere si v abecednim redu nasledvajo. Vsaka je prav obširno razložena. Ako bi Bog dal, de bi te bukve kdaj na svetlo prišle, bi bile pridgarjem zlo koristne. — Razlaganje vsiga noviga testamenta. Štiri knjige v četertini. Vsaka obseže 80 pisanih polá. — 3. Pridige. štiri knjige. Vsaka ima 70 polá. — 4. Skrivno razodenje. — 5. Zakaj in kako je Jezusa ljubiti, in mu služiti. — 6. Zgodbe iz djanja apostelnov. — 7. Življenje nekterih služabnikov božjih. — 8. Pridige ob mnogoterih priložnostih. Ena debela knjiga itd. —

Svoji občini so bili Veriti skerbini oče; ostri do sebe, so tudi želeli in tirjali, de naj bi podložni v vsim prav storili. Posebno so gledali na otroke, in so jim z ljubeznijo zedinjeni strah dajali, zakaj, kdor otroka ljubi, ga pod šibo ima. Že celo v cerkvi so vso pazljivost na to obračali, de so se lepo zavedli. Mogli so pred altar hoditi, in ako so z lece pri njih kak šunder, ali suvanje spazili, so jih precej posvarili. Tudi pri spraševanju je moglo vse tiho, in lep red biti. — Ko so toliko brali in spisali, se vé, de so tudi veliko vedili, ter bili, kakor jih hvalijo, na prižnici vsi vneti za božjo čast, in duš zveličanje. Ravno tako so bili tudi pri bolnikih zlo ljubljene. Posebno pa vedó ljudje povedati, kako dobro de so človeško natoro poznali, in vedili hitro človeku razločiti, pri čem de je. To prepričanje so ljudje posneli iz njih bukev, in zlasti iz spovednice. Svojo nekoliko terpkoto in reznost so vedili z nekako posebno blagoselčnostjo osladiti, de so jih ljudje le ljubili, akoravno so jim večkrat, po zasluženju, debele naravnost zasolili. Z nekakim posebnim veseljem se jih slehern farman še zdaj spomni. Dokler so bili živi v Novim mestu, so jim, od njih govoreči, rekli le gospod ali korar, in so že vedili, koga de menijo. Pa tudi Veriti svojih nekdanjih ovčic niso pozabili. Ko so bili že korar, so jih še nekterikrat prišli obiskat. Tudi cerkve, v kteri so toliko let božjo službo opravljali, niso pozabili. Poslali so bili pred dvema letama dva lepa mašna plajša z drugo pripravo, dosti visoke vrednosti; in pri poslednji volitvi so obdarovali Horjulsko farno cerkev, vse tri podružnice in tudi uboge.

Kadar človek svoje dolžnosti spolnuje, in kersansko živi, se mu ni treba nikogar bati, pa tudi ne kiso ali zmerznjeno deržati. Tudi ranjki Veriti

so bili vedno vedri, in vesele volje, ktera jih tudi v starosti ni zapustila. V družini so govorili zlasti radi od slovensine, in veselje jim je bilo, germanizme v govorjenju očitati, in bistroumne slovniške vprašanja dajati, ktere so sami iz laškiga govora posnemali, postavim, razloček med tem: „Ovca je v pšenici“, in „ovca je na pšenici“. itd. Govorili so le slovensko ali pa laško; le malo nemško. Vonder so farne bukve in druge spise večidel sami pisali v nemškem jeziku. — Tudi vedó ljudje povedati, de so bili polno šako telesnih vaj, nedolžnih spretnost in kratkočasov seboj prinesli, v kterih so čudno zurjenost razodevali, kakor postavim, de so škopnik z ного, žerd z eno roko čez streho zamogli vreči, in več taciga.

Kakor so ranjki korar bili skerbni za cerkev, in so marsikej ponapravili, postavim, orgle, ki jih poprej ni bilo; tako tudi za duhovsko hišo, ki so jo vzdignili in zlepšali. Zlasti vert so tako lepo vredili, de ga široko okrog ni taciga. De bi popred jim kej prida prinesel, so si dali že velicah dreves pripeljati, ter so vse lepo v redi in verste nasadili, po eni strani jablan, po drugi hrušk, in prav v kratkim času so že sami vživali sad svoje pridnosti. Gotovo jim bo še dolgo dolgo slehern naslednik zato hvaležin.

Veliko bi bilo od ranjega častitiga korarja še povedati, zlasti kar njih duhovsko delavnost zadeva, je želeti, de bi se še iz družih virov kej slišalo, drugim v spodbudo, ker težko je pisati, kdor ni sam priča bil. Sliši se, de so sami svoje življenje spisovali; ako se rokopis dobi, se bode marsikej bolj na tanjko zvedilo.

V svoji poslednji časti ko korar so, kolikor vemo, pri vsi svoji bolehnosti in starosti, še pridigovali, in z gorečnostjo dolžnosti duhovskega pastirstva spolnovali. So zamogli tedaj, kakor le po-verhni občert njih življenja razodeva, z dobro vestjo z apostelnam reči: „Nisim ničigar kruha zastonj jedel, temveč v delu in trudu“ (Tes. 3.). Poslednji čas življenja so želeli naš vdomačinec še Njih Milost, svojiga škofa viditi, in ta želja jim je bila spolnjena. Ko so Nj. Prevzvišenost na Dolenskim birmali, so tudi (kakor je bilo slišati) bolniga Veritita obiskali, ter jim na vse zadnje Papežev blagoslov podelili.

Pomljiv se nam zdi pečatnik ranjega Veritita, na kterim je vse njih čudno življenje v malo podobicah poočteno. Na pečatniku se vidi altar, na altarji kelih, pod altarjem fantič, ki kviško kaže. Temu nasprot je griček in na njem križ, poleg njega zvezda; v sredi je ladija, spodej lombarda, bandero in druga vojaška roba. Čez vse to pa je napis: „In melius sortem mutavit. Gospod S., zaupni prijatelj ranjega povedó, de so jim Veriti, nekdanj

fajmošter vse te znamenja razložili, razun zvezde, ktere pomena niso hotli odkriti, de je pa gotovo, de ona pomeni poklic v duhovski stan, bodi si na ta ali ta način.

Bog daj obilno rast semenu, ki so ga rajniki na Slovenskim z besedo in s peresam vsejali, njim pa za to „večni mir in pokoj“. Vsakimu Slovencu, kteri vé zasluženja ceniti, bo drag in ljub Verititov spomin; in marsikteri domorodec bi jim utegnili po rimljanski šegi „lahko zemljico“ vošiti, tode bolj domorodno in rajncimu bolj vstreženo bi bilo, ako bi mu za dušico zmolil očenaš.

Smemo pa upati, de so dobrih del bogati Veriti tudi med tistimi, ki jim blagruje sv. Janez v skrivnim razodenji:

„Blagor mertvim, kteri v Gospodu umerjó! Zakaj njih dela gredo za njimi“. (Skr. raz. 14, 23.) Jeran.

Versta Lavantinskih škofov z oziranjem v Solnograške nadškofe.

Spisal Peter Hieinger.

(Dalje.)

8. Henrik I. zlahtni od Haus, popred korar v Solnimgradu, je postal Lavantinski škof l. 1291. On je nekaj zboljšal posestvo škofijsko; pa zastran hiše v Volsbergu so mu ondašnji mestnjani dosti nadležnosti napravili, tako de je bil prisiljen, jim zato nekaj časa službo božjo prepovedati. Za križanske vojske (tako so se imenovala vojske kristijanov zoper Mahometance zastran svete dežele in Jeruzalemskiga mesta) je bilo l. 1295 iz cerkvenih desetih davka treba odrajtati; in en del tega davka po štajerskim je škof Henrik pobral imel. — Tedašnji Solnograški nadškof Konrad IV. kteriga je bil papež Nikolaj IV. l. 1291 na to stopnjo povzdignil, je imel kakor njegov prednik razpertje z Avstrijskim vojvodom Albertom I., zavoljo posestva in dohodkov škofijskih, in za to stran kervav boj, v kterim je tudi Lavantinska dolina veliko terpela. Žalostni časi so to bili, kjer cerkev in njena lastina ni imela nobene brambe, in kjer je le meč med duhovskimi in deželskimi poglavarji razločil. Imenovani prepir je bil večkrat pomirjen, in zopet ponovljen, dokler ni bil l. 1297 tudi po sredstvu Lavantinskiga škofa Henrika popolin pokoj napravljen. Leta škof je l. 1305 umerl.

9. Verner, kteri je bil Lavantinski škof od l. 1305 do 1317, je bil mož posebne učenošči in pa krotkiga duha; bil je tudi velik dobrotnik Avgustinarskiga samostana per sv. Andreji. Ko je l. 1310 Konrad IV. po pisanji papeža Klemenca V. škofo in opate svoje nadškofije v Solnimgradu

vkupaj zbral, je tudi škof Verner na ta zbor prišel. Tukej je bilo posvetovanje zastran nove križanske vojske, in sklep je bil storjen, po želji papeževi deseti del duhovskih dohodkov v pomočnik za to vojsko skozi dve leti odrajtati. Tudi so se prebrale pravdne pisma zastran reda Tempeljskih viteзов. Ta red se je bil 200 let popred v brambo svetih krajev in v strežbo Jeruzalemskih romarjev vstanovil, in je imel svojo prvo hišo blizo nekdanjiga tempeljna v Jeruzalemu. Zdaj je bil pa hudih in gerdih pregreh in celo nevere obdolžen, in s tem uzrokom tudi na velikim cerkvenim zboru v Vieni na Francoskim l. 1311 popolnoma odpravljen. Kmalopotem se je v več deželah razodela neka posebno brezbožna in gerdobna krivovera novih Manihejcov, kteri so vse cerkvene svete navade in opravila zametvali, hudobne angele dobrim predstavili, in skrivaj vse ostudne reči počenjali. Nadškof Konrad se je sklenil s Pasavskim škofom Bernardom in Avstrijskim vojvodom Friderikom, to krivovero zatreti, ktera je zlasti v Avstrii veliko deležnikov štela. Bile so za to stran posebne sodnije postavljene, in več terdovratnih krivovercov je bilo s smertjo štrafanih in na germadi sožganih, drugi so se spreobrnili, ali pa so iz dežele pobegnili. Ali je ta krivovera tudi po štajerskim in Koroškim razširjena bila, se ne da razjasniti; najde se pa pismo Oglejskiga patrijarha Otobona na Gotfrida, klosterskiga prednika v Šicah (Seiz), kjer je temu sporočeno na skrite zmote paziti. — Po smerti nadškofa Konrada IV., ki se je primerila l. 1312, je bil v Solnimgradu Vajkart, zlahtni Polhajmski, popred nadškofijski dekan, izvoljen, kteri je pa že l. 1315 umerl. Za njim je prišel na nadškofski stol Friderik III. zlahtni Lipniški, doslej stolni prost letam.

10. Diterik ali Teodorik Volfhauer, izvoljen l. 1318, je bil posebno delovin škof za prid svoje cerkve. On je škofii pridobil Tvimbersko grajšino, ktero je od Vajseveških grofov kupil; tudi ji je Turnsko grajšino (Himelan) podložno storil; in se je več kmetij in desetih po samim škofijskimu posestvu pripravil. Ker sta bila tisti čas dva cesarja na Nemškem izvoljena, namreč Ludovik, Bavarski, in Friderik, Avstrijski vojvoda, je škof Diterik s Solnograškim nadškofom Friderikom III. na strani Friderika Avstrijskiga stal, se je tudi z orožjem zanj potegoval. V hudi bitvi per Milbergu na Bavarskim, kjer je bil vojvoda Friderik premagan in vjet, sta bila tudi škof in nadškof zraven, ter sta komej ob času bežala. de nista tudi v nasprotnikove roke prišla. To so bili divji časi, de so še škofoje namesti duhovne pastirske palice še meč mogli nositi. Škof Diterik je umerl l. 1332. On je bil prvi Lavantinski škof

ki se je s častnim priimkam kneza ali firsta pisal.

11. Henrik II., popred korar v Solnimgradu, je bil škof per sv. Andreji od l. 1332. Umerl je l. 1338 blizo Dunajskiga Novomesta. Ravno tega leta je tudi nadškof Friderik III. ta svet zapustil.

12. Henrik III. je l. 1342 Lavantinski škof postal, tedaj je pred njim škofijski stol štiri leta prazin stal. Tudi leta škof se je v pismih knez ali first imenoval; pomnožil je tudi nekoliko škofijsko posestvo. L. 1348 je bil na Koroškim hud potres in strašna povodinj; tudi je ondi kakor v drugih deželah silna kuga ljudi morila. Te kuge je ljudstvo Jude krive delalo, ter djalo, de so oni rupe ali šterne s strupam zavdali. Zatorej se je hudo preganjanje čez Judovski narod vzdignilo, in v dosti krajih so jih izpodili ali pa pomorili. Te grozovitosti je bila tudi odertija Judov uzrok, in pa nečastno ravnanje, ki so ga včasih s svetimi hostjami počeli. V Volsbergu so bili že neki l. 1339 pregnani, ker so nad tremi posvečenimi hostijami hudo pregrešili. Škof Henrik III. je umerl. 1356. — V Solnimgradu pa je bil l. 1338 Henrik žlahtni Birnbaumski iz Bavarskiga škof postal. Ker ni hotel z Ludovikam, Bavarskim vojvodom, družbe imeti, zato so bile l. 1339 Solnograške zemlje z vojsko obiskane. Po njegovi smerti l. 1343 je nastopil Ortolf grof Vajseneški iz Gorotana, v nadškofii. On je bil l. 1359 od papeža Klemen VI. pooblasten, Bavarsko vojvodsko hišo od cerkvene zakletve (pane) odvezati; Bavarski vojvoda Ludovik je bil namreč s celo svojo hišo v cerkveno zakletev ali pano prišel, ker je v marsikterih rečeh zoper cerkvene postave ravnal, in se je tudi zoper voljo papeževo v Nemško cesarstvo silil; tudi je bila po celim Bavarskim zategavoljo božja služba preklicana. Te cerkvene pokorila so bile še le potem odvzdignjene, ko so se po Ludovikovi smerti njegovi sinovi terjanju papeževimu podvergli, in nadškof Ortolf je v Monakovim s slovesnim obhajanjem odvezo podelil.

13. Peter I. je bil Lavantinski škof od l. 1357 do 1362. On je tudi veliko storil, škofijske posestva zboljšati; bil je zlo v prijaznosti nadškofu Ortolfu in Avstrijskemu nadvojvodu Rudolfu, ter ju je na njiju potih spremljal.

14. Henrik IV. Krapf, popred fajmster v Muravu na Gornjim Štajerji, je bil l. 1363 Lavantinski škof imenovan. Temu škofu gre posebna hvala, ker si ni le za pomnoženje časniga škofijskiga posestva, temuč tudi zlasti za duhovne reči veliko prizadel. Z gorečnostjo in modrostjo je svojo čedo pasel, duhovšino večkrat v škofijske zbore poklical, tudi pastirsk list vernim ovčicam poslal, ter

vse napake poravnati iskal. Skazal se je tudi zvestiga papežu Urbanu VI., zoper kteriga se je bil drugi papež Klemen VII. vzdignil. Per vsim svojim trudu pa je škof Henrik IV. razne nesreče imel. L. 1376 je imel neki prepir z Kolniškimi grajsaki, ter je bil celo od njih vjet, in le na prizadevanje Solnograškiga nadškofa rešen. Smert pa je storil l. 1388 v Muri blizo Murava, kjer je v vodo padel. — V Solnimgradu je bil za Ortolfam Piligrin II. nadškof od l. 1365 do 1396. On je stal tudi na strani praviga papeža Urbana VI., in si je zlo prizadel, de ni krivovera Valdencov med njegovo čedo prišla, kakor je drugej se zgodilo. Tisti krivoverci so posebno duhovsko oblast tajili, s. pisme po svojim razlagali, s. zakramente in s. mašo zametovali. Le s posebno silo je bilo mogoče njih razširjanje zatreti, za kar si je v Avstrijskih deželah nadvojvoda Albreht III. veliko prizadel.

(Dalje sledi.)

Svetiga Avgušтина izpoved vere.

kar tiče gnado, v kateri in po kateri popolnamost vere obstoji.

(Za poterjenje v sveti veri.)

(Konec.)

IV.

Za tega del, o narmiliši in nardobrotljivi prijatelj človeka, Bog, ki si nas skoz svojiga Sina Jezusa, našiga Gospoda, ko nas še ni bilo, po svoji vsemogočnosti stvaril, in nas, ko smo iz lastniga zadolženja se zgubili, po svoji ljubezni in dobroti, celó zlo se ti zahvalim iz celiga svojiga serca, de si po svoji neizrekljivi ljubezni se ponižal, nas revne in nevredne zastonj ljubiti, in nam svojiga Edinorojeniga iz svojiga naročja v zveličanje poslati, de bi rešil nas grešnike, takrat otroke jeze, otroke pogube. Zahvalim se ti za njegovo sveto včlovečenje, in za njegovo prečastito Porodnico, mojo gospo, in se z vsim zaupanjem zanašam, de me njena bramba pri tvoji milosti mnogo podpira. Zahvalim se ti za njegovo terpljenje in križ, za njegovo smert in vstajenje, za njegovo vnebohojenje in za seditev njegoviga veličastva na tvoji desnici. Zahvalim se ti za vse njegove nauke in dela, iz kterih zgledov se učimo, sveto in pametno živeti. Zahvalim se ti za tisto presveto prelitje njegove predrage kervi, ktera nas je odrešila, kakor tudi za skrivnost čez vse sveto in oživljajočo njegoviga telesa in kervi, ktera se nam vsaki dan v tvoji sveti cerkvi za jed in pijačo da, ter nas omije in posveti in nas ediniga narvikišiga Božanstva deležne stori. — Zahvalim se ti za tvoje neskončno usmiljenje, Gospod naš Bog, s kterim si se ponižal, nam, ki smo se bili zgubili, prečudno k pomoči

priti skoz ravno tistiga svojiga Sina, našiga Odrešenika in Srednika, ki je umerl za naših grehov del in je od mertvih vstal za našiga vstajenja del, in zdaj živ brez konca sedi na tvoji desnici, in za nas uboge grešnike prosi ko dober pastir in pravi mašnik, ki ima usmiljenje z verno čedo, ki si jo je s svojo kervjo pridobil, in ktere se ob enim s tabo usmili; zakaj on je Bog iz tebe, Očeta, s tabo od vekomaj, s tabo eniga bitja za vsim. Torej nas zamore zveličati na večno ko Bog, ko Vsigamogočni, kar pa to zadene, de je človek in po tem takim manjši ko ti, mu je od tebe dana vsa oblast v nebesih in na zemlji, tako de se v imeni Jezusa vsako koleno priklanja v nebesih, na zemlji in pod zemljo in vsaki jezik spozná, de je Gospod Jezus v tvoji časti, o Bog Oče. On je pa od tebe postavljen za sodnika živih in mertvih. Zakaj ti ne sodiš nikogar, temuč si vso sodbo Sinu izročil, v kteriga persih so zakriti vsi zakladi vednosti in modrosti, tako de je on nar pravičniši in nar resničniši priča in sodnik, kterimu se nobena grešna duša odtegniti ne more.

V.

V resnici, o Gospod, in brez vsakiga dvoma je „tvoja beseda živa, polna moči, in ojstreji od meča na obe strani rezajočiga, in presune, dokler de loči dušo in duha, tudi muzek in kosti“ (Hebr. 4, 12. 13.); ona je sodnica misli in namemb serca. Nobena stvar ni skrita pred njegovimi očmi, vse leži odkrito in razgernjeno pred njegovimi očmi, in zato je strašno, pasti v roke živiga Boga, preiskovavca serca in osereja, ki vsakimu poverne po njegovih delih. Bog, pravični sodnik, bo prišel z veliko močjo in veličastvam, sodit žive in mertve, pri kteri strašni sodbi bo komaj pravični obstal. Kaj bom tedej jez, narveči grešnik začel, kaj govoril, ko bom pred njegovi sodni stol postavljen, jez, ki sim skorej vse njegove zapovedi prelomil?

VI.

Prosim te tedej, nar milostljivši Bog Oče skoz ravno tega večniga Sodnika, in skoz spravitev grehov samo, daj zgrivano sercé in potoke solzá, de zavolj ran svoje duše noč in dan prejočem, dokler je še prijetni čas in dnevi zveličanja, de ne pridejo moje mnoge hudobije in meji brezštevlni grehi, ki so še skriti, tisti dan strašniga preiskanja pred obličje angelov in velikih angelov, svetih patriarhov in prerokov in vsih pravičnih. Usmili se me, o Gospod, usmili se me, ne pogubi me z mojimi grehi, krivicami, zadolženjem in zamudami, ti, ki nočes smerti grešnika, temuč de se spokori in živi. Usmili se me, ne prihranuj mojih prestopkov za kaznovanje v prihodnjim življenji, za kaznovanje v pekli,

za tisto strašno sodbo; temuč v pričejočim življenji me tepi, kakor in kakor oestro ti dopade. Glej! v tvoji roki sim, stori z mano, kar ti dopade.

VII.

Daj mi po svoji ljubezni in dobroti, o Gospod, to gnado, de pred smertjo čisto in popolnoma vse svoje grehe zgrevam in obžalujem, ki sim jih storil od zibebe sem in od svojih mladih nog z mislami, besedami in djanjem, in izžgè madeže mojih grehov čisto in popolnoma na tisti način, ki tebi dopade in po tistim redu ki tebi dopade. Ti veš vse, ti zamoreš vse. Skoz tvojo vsigamogočno in ljubezni polno dobroto, po kteri krivične opravičuješ, te prosim, daj de imam tisti strašni dan vedno pred svojimi očmi, de vsaki dan britke solzé točim nad svojimi grehi, de tisto strašno uro usmiljenje najdem pred obličjem večniga sodnika, in vidim njegovo obličje v vsi radosti in veselji, postavljen na desnico z vsimi svetniki po tvoji milosti in dobroti.

VIII.

Imamo pa Jezusa Kristusa samiga za besednika pri tebi; on je sprava za naše grehe, in imamo torej, ne neusmiljeniga človeka ali grozovitniga trinoga za svojiga sodnika, temuč gospoda polniga ljubezni, ki vč z našimi slabostmi pomilovanje imeti. Zakaj ko bi ne bil s tabo enako večni Sin človek postal, bi se grešni človek ne smel prederzniti, svoje grešne usta v molitvi do tebe odpreti. Kristus Gospod, ki ga imamo za mašnika v nebesih, ki za nas prosi, on nam daja serce, govoriti. Na priprošnjo tega našiga besednika se zanasam, v njegovo usmiljenje zaupam. On je Bog, on je človek. To je moje upanje, za tega voljo govorim tako velike in take besede. On me naj spravi, on odveže!

Darila za Dr. Ignacija Knobleherja, misijonarja v srednji Afriki.

Od poprej . . . 309 gld. 18 kr.

Gospod Janez Verščaj, fajmošter v Štopiči	2	"	—	"
— Mihael Windišer, kaplan v Štopiči	2	"	—	"
— F. K., duhoven	5	"	—	"
— Simon Kosmač, kaplan v Rovtjih	1	"	—	"
— Janez Zaverl, vikar v Novim-mestu	5	"	—	"
— Andrej Luzner, fajmošter per s. Lenartu	2	"	—	"
— Martin Urankar, fajm. v Štangi	2	"	—	"
— Blaž Blaznik, fajm. v Naklim	5	"	—	"
— Matevž Puhar, kaplan v Naklim	5	"	—	"
— Friderik Hudovernik, kaplan v Kranji	5	"	—	"
— Aleš Jerala, fajmošter v Horjulu	2	"	—	"
— J. K.	4	"	—	"
— M. H., duhoven	1	"	—	"

Skupej . . . 350 gld. 18 kr.